

PROVINCIE
FLEVOLAND

#Durftefalen:

Lessen over windenergie uit Flevoland

#Durftefalen

#Durftefalen:

‘Ik droomde van een zelfvoorzienende polder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de windenergiesector.

Dit keer: John de Vries, voormalig beleidsmedewerker duurzaamheid bij de gemeente Zeewolde. Hij was namens de gemeente betrokken bij de financiële participatie van bewoners in windpark Zeewolde. Over het creëren van draagvlak en dromen van een zelfvoorzienende polder.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik werk nu als wijkregisseur in Zwolle, maar van 1992 tot 2021 heb ik gewerkt als beleidsmedewerker duurzaamheid bij de gemeente Zeewolde. Daar was ik onder andere bezig met de financiële participatie van bewoners en (voornamelijk agrarische) ondernemers bij windpark Zeewolde. Ook was ik betrokken bij het opzetten van een gebiedsfonds met de

opbrengsten uit dit windpark. Bewoners kunnen aanspraak maken op het fonds voor initiatieven op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid en landschap in Zeewolde. Mijn rol was het invulling geven aan de afspraken uit het Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland over participatie en fondsvorming.

Hoe werkte het financiële participatieproces eigenlijk in de praktijk?

Bewoners van Zeewolde en een deel van Almere konden voor en na de bouw participeren in het Windpark. Het rendement van de molens was al snel tussen de zeven en tien procent. Voor deelnemers die in een vroeg stadium investeerden kon het rendement zelfs oplopen tot meer dan 10 procent.

De boeren wilden zoveel mogelijk winst uit het park halen. Het delen (van een gedeelte) van de winst met omwonenden had niet hun prioriteit. We moesten daarom weerstand bij deze groep overwinnen om de bewoners van Zeewolde ook te laten meedoen. Gelukkig stonden afspraken wat betreft participatie goed vermeld in het Regioplan. Dit bracht veel duidelijkheid voor alle betrokken partijen.

Tegen welke knelpunten ben je in de afgelopen jaren aangelopen op dit vlak?

Ik heb hier even over moeten nadenken, want eigenlijk verliep dit proces vrij soepel. Het windpark ligt best ver buiten Zeewolde, waardoor de overlast voor bewoners meeviel. Een van de knelpunten was dat er veel regels waren en dat je alle kikkers in de kruiwagen moest houden: de boeren, maar ook de verschillende overheden. De coördinatie lag bij het Rijk om te zorgen dat de verschillende vergunningprocedures op elkaar werden afgestemd. En dat allemaal uiteraard in goed overleg tussen overheden en initiatiefnemers, zodat het als het ware een gezamenlijk project is.

Je bent als overheid bevoegd gezag, maar het blijft ook belangrijk om er zoveel samen uit te komen. Het Regioplan zorgde ervoor dat er een goede, constante dialoog was.

Achteraf gezien hadden we meer moeten werken aan het behouden van de stroom voor de regio: dat de opgewekte windenergie niet zomaar werd teruggeleverd aan het stroomnet, maar direct aan de bewoners en ondernemers zelf. Dat de polderstroom echt voor de polder zelf was. Dat was beter geweest voor het draagvlak en het scheelt druk op het netwerk als je dit direct naar de bewoners en ondernemers had kunnen brengen.

De techniek en de wetgeving waren toen nog niet zo ver, maar daar hadden we meer op moeten inzetten.

Hoe zorg je er eigenlijk voor dat je bewoners in een vroeg stadium betreft bij de komst van een windpark?

Mensen vinden het in eerste instantie prima, zolang ze er weinig van merken, maar zodra de eerste molen staat, dan zeggen ze: wacht eens even. Dat is een natuurlijk proces. We hebben overigens wel actie ondernomen op dat vlak, ook samen met de boeren, bijvoorbeeld met het communiceren over de ontwikkelingen en het organiseren van acties.

Wat heb je hiervan geleerd?

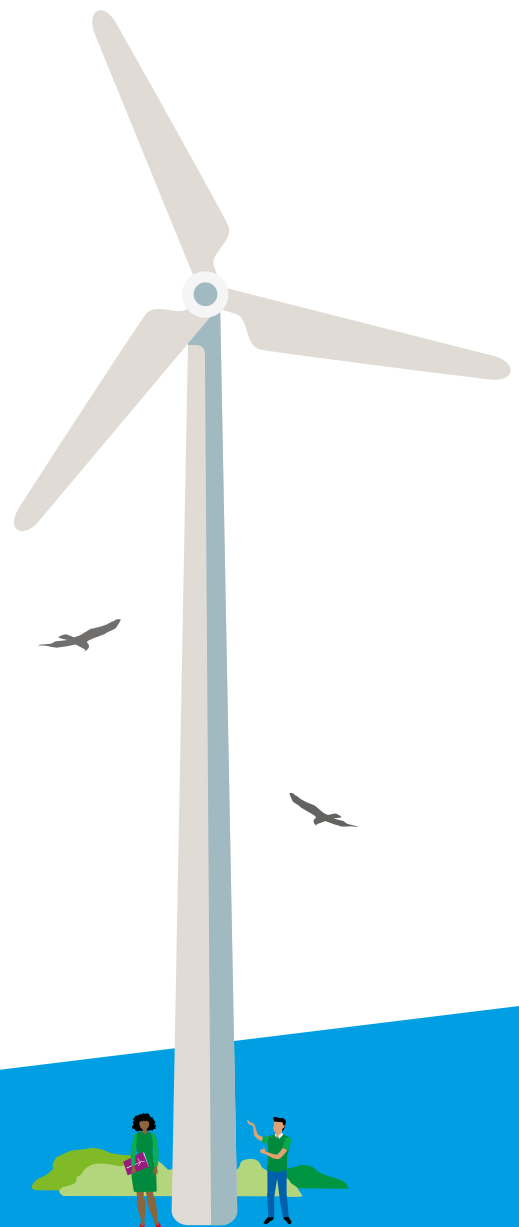
Het is heel belangrijk om te blijven praten en je niet te snel neer te leggen bij de regels die gelden op dit moment. Je kunt ook een pilot of proeftuin bedenken. Daar kom je alleen maar achter door in gesprek te gaan met verschillende partijen. Blijven praten zorgt voor onderlinge verbinding en begrip waarbij ieder zijn of haar eigen rol op een goede manier kan invullen. Discussies mogen er zijn en zorgen ook voor duidelijkheid, maar wel vanuit onderling respect en het gezamenlijke doel: het realiseren van een uniek windproject.

Doel je dan op het behouden van de opgewekte windenergie voor de polder?

Ja. We hadden misschien met een energiebedrijf moeten praten of vanuit het Rijk een pilot kunnen organiseren. Daar hadden we nog harder voor moeten knokken. Toen vonden we het al heel wat dat bewoners financieel mee mochten doen, maar we hadden eigenlijk nog een stapje verder moeten gaan.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Stel je open op en ga in dialoog op zoek naar oplossingen. Dan hadden we misschien toch een manier kunnen vinden om de stroom in de polder te houden. Dat was mooi geweest. Ik heb zelf jarenlang gedroomd van een soort zelfvoorzienende polder: met bijvoorbeeld eigen voedsel vanuit de landbouw en zelf opgewekte stroom. Dat was mijn droombeeld, maar helaas is het daar nog niet van gekomen.

#Durftefalen:

‘Luister goed naar alle partijen binnen het windenergievraagstuk’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de windenergiesector.

Dit keer: Jeroen Grutters, voormalig beleidsmedewerker ruimte bij de provincie Flevoland. Hij zat onder andere in een landelijke werkgroep met voor- en tegenstanders van windenergie waarin knelpunten werden besproken.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik was van 2010 tot 2018 beleidsmedewerker ruimte bij de provincie Flevoland. Mijn belangrijkste rol binnen het windenergieteam was het uitvoeren de milieueffectrapportage voor het omgevingsbeleid voor windenergie, inclusief het opschalen en saneren van windmolens. En ik heb ook een tijd in een landelijke werkgroep gezeten over windenergie, die tot stand kwam op initiatief van het ministerie van Economische Zaken.

Dit was een zeer diverse groep: van tegenstanders van windmolens, tot vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en van lokale en nationale overheden. In deze werkgroep signaleerden we de grootste knelpunten en onderzochten we oplossingen. Deze groep ontstond destijds trouwens naar aanleiding van een van de grootste knelpunten op het gebied van windenergie.

Vertel!

We ontdekten op een gegeven moment dat de obstakelverlichting bij het windpark Zeewolde voor veel overlast zorgde. Het windmolenpark leek 's nachts met allemaal knipperende lichten op een kermis. De regels daarover worden op landelijk en Europees niveau vastgesteld en daarom liepen we tegen een muur aan. Als provincie kun je daar weinig mee. Je kunt dan twee dingen doen: je erbij neerleggen of het toch adresseren. Dan moet je niet als provincie alleen optrekken, maar de samenwerking zoeken met andere partners.

We ontdekten dat die lichten verplicht zijn, maar op die plek eigenlijk geen nut hebben. Er was geen vliegverkeer, behalve van Defensie en nooddiensten, zoals de traumahelikopter. Die bleken 's nachts te vliegen met nachtvisie en kunnen daarmee nu juist minder ledlicht waarnemen. Dan heb je

dus alles volgens de regels gedaan, maar dan blijkt dat dit heel raar uitpakt. Niemand heeft er baat bij.

Dit voorbeeld hebben we gebruikt om hier landelijk wat aan te doen. Dit was een heel lang proces, omdat je hier ook het ministerie voor nodig had. Uiteindelijk hebben we dit besproken in de werkgroep en gezamenlijk geconcludeerd dat dit raar uitpakte. Dit maakten dat we sterker stonden. (Zie kader).

Wat heb je hiervan geleerd?

Probeer niet alleen te handelen, maar doe het samen en zorg ervoor dat alle perspectieven worden belicht. Je kunt allemaal roepen: "ik vind het zo raar dat dit zo is." Maar als iedereen dat roept, gebeurt er niets. Een collega van de provincie noemde dit 'bring the system in one room'. Hierbij breng je alle betrokken partijen bij elkaar. Het wordt dan veel lastiger voor een partij om te zeggen: 'wij volgen gewoon de regels en dat is het.' Een bewoner die last heeft van de obstakelverlichting van windmolens in de nacht kan immers niet in zijn eentje het Europese beleid of de Inspectie Leefomgeving en Transport veranderen. Die persoon moet de samenwerking opzoeken.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Zoek de verbreding als je tegen problemen aanloopt. Kijk naar de andere partijen en ga in gesprek. Het kan ook zijn dat ze een heel goede reden hebben voor hun beleid. Je krijgt altijd veel beter inzicht als je dit bespreekt met partijen van alle kanten.

Een ander issue is bijvoorbeeld de landschappelijke kant van windmolens. Vaak wordt een standpunt vanaf een bepaalde kant ingenomen. Ik heb verschillende landschapsarchitecten een advies laten uitbrengen hierover en stuk voor stuk hadden ze een totaal ander advies. Ook hoe bewoners van verschillende provincies omgaan met windmolens is totaal verschillend: in Drenthe is het debat hierover bijvoorbeeld veel meer gepolariseerd dan in Flevoland.

Heb je enig idee hoe dat komt?

Ik heb ooit het idee gehad om hier een antropologisch onderzoek naar te laten uitvoeren. Een verklaring is dat als je in Flevoland woont, je gewend bent dat je omgeving steeds verandert. Als je hier tien jaar woont, zie je alles om je heen veranderen. In Drenthe is dat precies andersom. Een ander aspect is dat windmolens in Flevoland vanaf het begin werden gezien als een verdienmodel voor en door de agrariërs. Dat is een van de succesverhalen van Flevoland.

Naderingsdetectiesystemen bij windparken

Op 6 juni 2022 heeft minister Rob Jetten in een Kamerbrief laten weten om in samenwerking tussen het Rijk, de provincie en de windparken, te stimuleren tot het toepassen van naderingsdetectiesystemen. (Het is een stimulans omdat het juridisch niet verplicht kan worden.) De obstakelverlichting van windparken gaan dan alleen branden wanneer een vliegtuig nadert.

Inmiddels is er met alle windparken gesproken en wordt ook vanuit deze partijen het maatschappelijke probleem van lichthinder erkend en is er een grote bereidheid tot het toepassen van naderingsdetectiesystemen. Alle windparken in Flevoland zijn actief in de voorbereidingen maar het zijn best ingrijpende en tijdrovende processen.

Met de kennis die we nu hebben wordt er verwacht dat de inwoners van Flevoland in de winter van 2024-2025 kunnen waarnemen dat bij een deel van de windparken, de lampen, alleen branden bij naderend vliegverkeer. Dit lange tijdspad heeft te maken met verplichte onderzoeken en de ontwikkelingen voor een regeling. Tevens dragen levertijden voor de materialen en de krapte aan technisch personeel bij aan een lang tijdspad.

#Durftefalen:

‘Wind moet verbinden en niet ontwrichten’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de wereld van windenergie.

Dit keer: Jop Fackeldey, gedeputeerde bij de provincie Flevoland, met in zijn portefeuille windenergie.

Wat was in de afgelopen jaren jouw rol binnen de windenergietransitie?

Als gedeputeerde in Flevoland heb ik natuurlijk te maken met het Regioplan Wind. Dat was voor mijn tijd vastgesteld, maar dit neemt niet weg dat ik er verantwoordelijk voor was. Dit regelt waar windmolens wel en niet mogen staan en hoeveel vermogen ze opwekken en onder welke voorwaarden. Dat is allemaal door mijn voorgangers gedaan. Toen ik aantrad was alle plannenmakerij achter de rug en waren de meeste vergunningen onherroepelijk verleend. Een aantal procedures liep nog, maar we gingen langzaam over tot de uitvoeringsfase. In drie van de vier gebieden worden molens gebouwd.

Je zou zeggen: so far so good. Je hebt je rol als bevoegd gezag gespeeld. Maar tijdens een statenvergadering, toen ik nog niet zo lang gedeputeerde was, kwam er een inspraakreactie van een groep mensen, boeren en betrokken omwonenden van windpark Hanze. Zij gaven aan dat ze nooit de kans hadden gekregen om te participeren in het windpark en dat dit niet kon. Dit had ik nog nooit meegemaakt: meestal komen mensen op een inspraakavond, omdat ze ergens tegen zijn, maar deze groep had niets tegen windenergie, maar wilde juist meedoen. Dat was wonderlijk. Dat was eigenlijk heel naïef van mijzelf, want de werkelijkheid bleek heel weerbarstig, want dit

heeft ons flink bezig gehouden de afgelopen jaren, met bemiddelingsgesprekken en onderzoeken met alternatieve rekensommen. We hebben van alles geprobeerd.

Waar lag dit aan?

Het Regioplan kent een aantal voorwaarden: per gebied mag er maar één initiatiefnemer zijn, maar tegelijkertijd moeten er ook voldoende participatiemogelijkheden zijn.

En kennelijk is niet iedere omwonende, in zijn of haar eigen beleving, in de gelegenheid gesteld om financieel te participeren. Dit is nogmaals voor mijn tijd gebeurd, maar daar leek het verdacht veel op. De omwonenden vonden dat de provincie geen vergunning kon verlenen omdat, naar hun oordeel niet was voldaan aan de eisen van participatie. In de eerste instantie dacht ik dat dit makkelijk was op te lossen, maar niets bleek minder waar. De initiatiefnemers zagen dit anders. Juridisch konden wij ze als provincie ook niet dwingen, behalve dat wij nog wel een projectplan moesten goedkeuren als voorwaarden voor de vergunningverlening. Toen hebben we geprobeerd om, met dat in ons achterhoofd nog allerlei gesprekken te organiseren tussen die groep, omwonenden en de initiatiefnemers van het windpark. Dat is uiteindelijk maar voor een heel klein stukje gelukt. Die gesprekken lopen ook nu nog en er loopt een Rekenkameronderzoek naar. Maar eigenlijk is mijn constatering dat we wellicht als provincie aan de voorkant niet goed genoeg gekeken hebben naar hoe de financiële participatie verliep.

Waar is dit fout gelopen?

Er zit een verschil in de juridische werkelijkheid en de beleefde werkelijkheid. Er is een mogelijkheid die Windshare heet en daarin konden omwonende participeren. Daarmee heeft het windplan in formele zin aan alles eisen voldaan van het Regioplan. Het voelt natuurlijk niet goed dat in een buurt waar mensen vroeger bij elkaar op de koffie kwamen, ze nu zeggen: als ik hem voor mijn trekker krijg, geef ik gas. Daar is dus iets niet goed gegaan. Hopelijk geeft het Rekenkameronderzoek hier uitsluitsel over.

Beschouw je dit als het grootste knelpunt dat je in de afgelopen jaren bent tegengekomen als gedeputeerde?

Ja, dit vond ik de meest heftige. Participatie is een cruciale randvoorwaarde van windprojecten en daar waar het minder goed gaat zie je ook onmiddellijk hoe ingrijpend de effecten daarvan zijn.

Wat heb je hiervan geleerd?

Dat we kennelijk aan de voorkant nog helderder en scherper moeten zijn hoe je iedereen erbij betreft.

Had de informatievoorziening naar de bewoners toe beter gekund?

Ja, dat denk ik wel. We hebben in Flevoland niet veel media en die staan natuurlijk vaak kritisch tegenover een dergelijk project. We hebben geen lokale krant, alleen huis-aan-huisbladen. Als je bijvoorbeeld kiest voor de verspreiding van brieven huis-aan-huis, dan zit je weer met de vraag waar je de grens moet trekken van een dergelijk project.

Wat is het beste advies dat je zou willen geven aan iemand in jouw vakgebied over het realiseren van windprojecten?

Zorg dat als er afspraken worden gemaakt over participatie en dat je er bovenop zit: dat je weet wat er afgesproken is en dat je erbij betrokken blijft en meekijkt. Dat je vragen blijft stellen: gaat dit goed? Verloopt het eerlijk? Ook al is het formeel niet jouw verantwoordelijkheid, en ligt dat bij de initiatiefnemers, maar zorg dat je niet te makkelijk denkt: ik reageer wel als er iets fout is gegaan. Dit kan echt heel ontwrichtend werken in een lokale samenleving: je wil dat wind verbindt en niet ontwricht.

#Durftefalen:

‘Geef burger in participatie-proces windenergie vooral duidelijkheid’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Dit keer: Lisette Sipman, voormalig coördinator windenergie bij de provincie Flevoland en nu zelfstandig adviseur bij de gemeente Zaanstad en de provincie Gelderland en betrokken bij verschillende windprojecten.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik werkte vanaf 2017 vier jaar als coördinator windenergie bij de provincie Flevoland en hield mij daarom bezig met allerlei aspecten rondom windenergie. We hadden net een beleidskader vastgesteld: het Regioplan Windenergie, een samenwerking tussen de provincie en gemeenten Dronten, Lelystad en Zeewolde. Een van de projecten uit het Regioplan, Windpark Zeewolde, was al opgestart.

Mijn rol was te zorgen dat de projecten die opgestart werden, volgens de regels van het Regioplan werden uitgevoerd: dit moest ik dus afstemmen binnen een samenwerking tussen het ministerie van Economische Zaken, de initiatiefnemers en de gemeenten waarin deze projecten plaatsvonden. Voor elk projectgebied had je projectgroepen waarin het ministerie, de betrokken gemeenten, de initiatiefnemer en de provincie waren vertegenwoordigd. Het ministerie dat het bevoegd gezag was, bijvoorbeeld over het bestemmingsplan, en daarnaast vertegenwoordigers van de gemeenten en provincies. In het Regioplan stonden belangrijke afspraken over opschalen, saneren en participatie, maar ook onderwerpen als landschap en vliegverkeer.

Windenergie vind ik echt een boeiend onderwerp. Ik werk daarom nog steeds op dit vlak als zelfstandig adviseur. In de

gemeente Zaanstad ben ik kwartiermaker voor een gebied waar we de mogelijkheden voor windenergie onderzoeken. In de provincie Gelderland ben ik projectleider voor een windpark in de gemeenten Ermelo en Putten. De technische kennis die ik opdeed, bijvoorbeeld over slagschaduw van windmolens, maar vooral ook over de samenwerking tussen diverse overheidslagen, neem ik mee. Als je elkaar vast weet te houden, als gemeente en provincie bijvoorbeeld, dan kan een dergelijk project een succes worden. Het Regioplan is daarin heel belangrijk geweest in Flevoland. Duidelijke spelregels zorgen ervoor dat het voor de omgeving en samenwerkingspartners heel erg duidelijk is wat het kader is en wat de verwachtingen zijn.

Tegen welke knelpunten ben je in de afgelopen jaren aangelopen op dit vlak?

Inhoudelijk liepen we wat betreft het Regioplan tegen een aantal open eindjes aan: zo was het vliegverkeer rondom vliegveld Lelystad nog niet helemaal uitgewerkt in het plan. Een ander punt betreft eigenlijk voortschrijdend inzicht. Het Regioplan kwam tot stand na een lang participatieproces. Het werd in 2016 vastgesteld nadat het vanaf 2006 was afgestemd met veel verschillende partijen. Wij merkten echter gaandeweg dat een aantal omwonenden in de kernen rondom de nieuwe windparken niet van het bestaan wist van

het plan. Intern konden wij ons dat nauwelijks voorstellen: dan moest je onder een steen geleefd hebben, dachten wij. Maar in de praktijk kwam ik ook omwonenden tegen die zeiden: hoe had ik dit nu kunnen weten? Niet iedereen speelt iedere week het lokale sufferdje of misschien hadden sommige inwoners het gemist, omdat ze net verhuisd waren. Dat was een gemiste kans, omdat je bij het opstellen van het Regioplan meer invloed kon uitoefenen, bijvoorbeeld over de plaatsingszones. Bij de concrete projecten ging het al over stipjes op de kaart en bleken burgers – voor hun gevoel – ‘opeens’ vlakbij een plaatsingszone te wonen. Dat waren ingewikkelde gesprekken. Je had in zo’n geval misschien eerder nader tot elkaar kunnen komen als deze burgers al eerder op de hoogte waren geweest.

Denk je dan met terugwerkende kracht dat er beter gecommuniceerd had moeten worden het Regioplan?

Misschien wel. Er zijn destijds al extra dingen gedaan naast een advertentie in een lokaal krantje. Er zijn bijvoorbeeld evenementen georganiseerd met een windwachter die bezoekers meenam om hen te informeren. Het probleem was dat we – ondanks de inspanningen – kennelijk ook mensen gemist hebben. En nu zou je dat anders doen, bijvoorbeeld met meer communicatie of een burgerberaad, enquête of andere middelen die nu meer in opkomst zijn. Maar dat is voortschrijdend inzicht.

Waar veel energie destijds heen ging, was het contact leggen met de boeren die een turbine hadden staan op hun land en te zorgen dat die gingen samenwerken met elkaar en opgingen in een groter windpark. In het Regioplan lag immers ook een grote saneringsopgave (van de oude windmolens red.). Het is een grote prestatie dat dit gelukt is. Waarschijnlijk dat de aandacht minder gericht was op de woonkernen hieromheen. Tegelijkertijd kennen we ook de reflex dat voorstanders en zeker het ‘stille midden’ van een project niet of nauwelijks van zich laten horen. In deze gepolariseerde tijden is het echt een uitdaging om eerlijk beeld van de samenleving naar voren te krijgen.

Wat heb je hiervan geleerd?

Ik merk aan mijn huidige projecten dat een plan zoals het Regioplan als tussenstap heel erg belangrijk is in het hele proces. In Zaanstad hebben we daar ook bewust voor gekozen. In het windpark Ermelo Putten focussen we vooral op de duidelijkheid. De invloed die de omgeving in het laatste project heeft, gaat over de voorwaarden waaronder het windpark tot stand kan komen. Niet over de of-vraag. In Zaanstad maken we eerst spelregels (een soort mini Regioplan) voordat er een eventueel project komt. De spelregels moeten genoeg duidelijkheid bevatten. De grote uitdaging is dan nog wel hoe je burgers betreft bij een

dergelijk abstract proces. Dit gaat namelijk nog niet over stipjes op de kaart of de eigen achtertuin.

In Flevoland kregen wij dat achteraf terug van de initiatiefnemers van de windparken dat ze mopperden over ‘al die regels’, maar dat die uiteindelijk wél zorgden dat er iets kwam en dat je niet eindeloos blijft dimdammen over wat het beste plan is.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Zorg dat je vooraf je kader helder hebt en zoek de samenwerking op. In Ermelo/Putten is er een zoekgebied vastgesteld. We zijn vanaf het begin duidelijk geweest over het vertrekpunt voor de participatie. Het is niet de vraag of er een windpark komt, maar hoe. Dit geeft duidelijkheid. Probeer bewoners zo vroeg mogelijk te betrekken ook over de spelregels en randvoorwaarden. Zo kunnen ze een inbreng leveren en meedenken over de afwegingen die je als een overheid moet maken. Participatie gaat over het zo goed mogelijk inzichtelijk maken van de belangen die er spelen zodat de beslissers een weloverwogen besluit kunnen nemen.

Ik heb nu bijvoorbeeld voor beide projecten huis-aan-huisbrieven gemaakt voor de directe omgeving. Na twee brieven kunnen belangstellenden zich aanmelden voor een digitale nieuwsbrief. Dit zorgt er dan ook meteen voor dat ze zich actief aanmelden en is natuurlijk duurzamer dan allemaal papieren brieven. Deze werkwijze komt voort uit mijn ervaring in Flevoland met het Regioplan: ik voelde mij namelijk best klem staan als burgers aangeven dat ze niets wisten van een dergelijk plan. Dat komt niet tegemoet aan de burger die opeens geconfronteerd wordt met een windmolen in de buurt van de achtertuin.

Zelf heb ik ook te maken met een soortgelijke situatie: al jaren wordt er gesproken over de aanleg van een snelweg op 150 meter afstand van mijn huis. Je merkt de onrust dan in het dorp als er weer een tussenuitspraak is van de Raad van State. Vooral het gebrek aan duidelijkheid is erg vervelend. Wat dat betreft kan ik mij erg goed inleven in zo’n proces. Het is belangrijk om burgers een stip op de horizon te geven, zoals het Regioplan dat provincie en gemeenten samen hebben opgesteld. Bij het stikstofdossier wijzen overheden naar elkaar en is er veel onduidelijkheid. Daar wil je als burger, bedrijf of wie dan ook niet tussenin zitten.

#Durftefalen:

‘Inkomsten uit eigen windpark helpen bewoners Almere verder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Deze week: John van Diepen, voorzitter van Almeerse wind, een lokale coöperatie. Hoe kreeg hij het voor elkaar dat Vattenfall twee molens tegen kostprijs aan de bewoners wilde leveren? En waar liep hij tegenaan in dit proces?

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik ben voorzitter en initiatiefnemer van Almeerse wind, een lokale energiecoöperatie met bijna 500 leden en twee windturbines in exploitatie. De rol van Almeerse wind is om de vergroeningsgedachte zoveel mogelijk tussen de oren van de Almeerders te krijgen. Ons lidmaatschap staat open voor iedereen en is transparant en democratisch. Ieder lid heeft een gelijke stem in de algemene ledenvergadering. Het idee hiervoor ontstond op 13 november 2013 op een vergadering van de buurtvereniging, in Almere-Filmwijk, waar ik destijds woonde. Het thema die avond was het groen in de wijk en duurzame energie. Op een A4-tje had het wijkbestuur met grote letters de tekst ‘Filmwijk energieneutraal 2022’ geschreven. We zaten allemaal met een papieren koffiebekertje om dat vel papier heen, maar veel kwam er daarna niet uit.

Twee weken later spraken we daarover verder bij de voorzitter thuis. En toen heb ik geopperd dat er wellicht een wijkenergiecentrale moest komen. De voorzitter vroeg of ik de kar wilde trekken. Ik ontdekte dat we 1,6 windturbines nodig hadden om de hele Filmwijk van stroom te voorzien. Mooi dacht ik: als we er drie hebben, kunnen we ook nog elektrisch rijden. Ik belde daarop met boeren in de bocht van de A27. Die wilden niet delen.

Toen heb ik Vattenfall benaderd, die hadden een windpark in Almere Pampus. Daar stonden tien turbines uit bouwjaar 2000, die ongetwijfeld nog een keer herontwikkeld moesten worden. Ik heb gebeld met de vraag of we dit samen konden doen. Na een aantal gesprekken hebben we een intentieovereenkomst gesloten. Dat heeft geleid tot twee eigen windturbines in Almere Pampus, het uiterste zuidwestelijke hoekje van Flevoland.

Dit hebben jullie dus in samenwerking met Vattenfall gedaan?

We hebben twee windparken gebouwd: eentje van twee turbines en eentje van acht. Het ziet eruit als één park, maar het zijn twee volstrekt gescheiden parken. Die van twee turbines is van ons. Die van acht is van Vattenfall, maar die hebben ze verkocht aan a.s.r.

Met ons windpark maken we stroom voor ongeveer 5000 huishoudens. Tien procent van de stroom gaat dus naar eigen leden. We verkopen alle stroom tegen marktwaarde. De winst landt in de algemene ledenvergadering en ieder lid kan hierover meebeslissen. We hebben nu een jaar gedraaid en over 2022 hebben we nu een nettowinst van 1,7 miljoen euro. De leden hebben 45 ideeën aangedragen over de bestemming van dit geld. Deze lijst is ingedikt tot

zestien ideeën. In de volgende vergadering gaan we hier budget aan toekennen. Het gaat bijvoorbeeld om donaties aan de Voedselbank, een extra rente-uitkering voor obligatiehouders, maar ook een Kennisfonds Waterstof en een batterijopslag.

Het lijkt er nu op dat 98 procent van het geld zal terugvloeien naar sociale en duurzame initiatieven in en rond Almere. (Een overzicht van deze ideeën vind je hier: <https://almeersewind.nl/wp-content/uploads/2023/05/Beknopte-presentatie-Versie-1-ingekorte-webversie.pdf> red.)

Tegen welke knelpunten ben je aangelopen op dit vlak?

Het belangrijkste is dat je een positie moet zien te verwerven: commerciële partijen, boeren inclusief, hebben geen motief om te willen delen. Als je twee van de turbines voor kostprijs kunt aan een windcoöperatie verdienen je daar niets op. In het geval van Vattenfall hadden we de mazzel dat in het beleid stond dat nieuwe turbines uitsluitend op lokaal initiatief tot stand moesten komen. Dat was de invalshoek waar we Vattenfall op hebben aangesproken en hierdoor konden we turbines tegen kostprijs verwerven.

Toen had je Vattenfall mee, maar hoe verliep het proces verder? Bijvoorbeeld het meekrijgen van bewoners? De publieke opinie is altijd lastig. Onbekend maakt onbemind en ook hier speelde het 'not in my backyard' een grote rol. Vooral bewoners die niet bekend zijn met windmolens halen er veel argumenten bij.

Had je te maken met omwonenden?

Ja en nee: het dichtstbijzijnde huis ligt 1600 meter verder achter een bosstrook. We organiseerden inloopavonden. De gemeente besloot echter om dat proces nog eens helemaal opnieuw te doen, omdat er een aantal bewoners was die alle publicaties hierover gemist zeiden te hebben. Dit heeft een jaar extra gekost. Een persoon wilde het zelfs aanvechten tot aan de Raad van State, maar daar had hij geen grond voor, want hij woonde te ver weg.

De gemeente nam erg de rol op zich van beschermer van de burgers. De gemeente huurde een adviesbureau in en stuurde 20.000 bewoners een persoonlijke brief. Dit was mijns inziens een beetje een geforceerd proces: om het hele inspraakproces nog een keer over te doen.

Liep je nog meer tegen dingen aan?

We moesten onze eigen financiering regelen. De ontwikkelfase en bouwfase moesten we financieren. Dit hebben we gedaan door middel van leningen van leden en een stukje rekening-courant-krediet van Vattenfall.

Wat is het beste advies dat je kunt geven aan iemand op jouw vakgebied?

Sluit je aan bij Energie Samen, de landelijke koepel waarbij meer dan 400 corporaties zijn aangesloten. Die hebben een eigen lobby, software en fondsen, en hebben meer dan 120.000 leden. Daar zit kennis, geld en een intrinsieke motivatie om als burgers eigen opwek in eigen hand te krijgen, tegen kostprijs. Energie Samen is bezig om samen met het ministerie van EZK een compleet nieuw marktmodel te bedenken: local for local, waarbij opwek in handen van burgers ook lokaal tegen kostprijs kan worden verkocht aan de leden. Daar zit ruim zeven miljoen euro in met zeven pilotprojecten. Dit is de grote stap die we willen maken als energiegemeenschappen. Daar werken we hard aan.

#Durftefalen:

‘Ik ben nog steeds trots op het windpark in de Noordoostpolder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Deze week: Anno Vuuregge, juridisch beleidsadviseur bij de provincie Flevoland. Hij was betrokken bij de totstandkoming van meerdere windparken in de regio en dat ging niet zonder slag of stoot. “Boeren gunden elkaar het licht in de ogen niet.”

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie? En hoe ziet die rol eruit?

Ik ben juridisch beleidsadviseur en vanuit het ruimtelijke domein bezig met de energietransitie en de totstandkoming van windmolenprojecten in Flevoland: enerzijds beleidsmatig en anderzijds ook door het begeleiden vanuit de provincie Flevoland van de procedures en processen. Bijzonder aan de windenergietransitie in Flevoland is: het begon ooit met niets en nu zijn we al zover dat we molens opschalen en saneren, oude molens worden vervangen door nieuwe modellen. In de afgelopen jaren heb ik samen met het ministerie van Economische Zaken gewerkt aan het planologisch mogelijk maken aan de twee windparken Windplan Blauw en Groen. En natuurlijk ook het Windpark NOP. Het belangrijkste in het proces was dat we alle agrarische kikkers, dus de boeren, in de kruiwagen hielden. Met het Regioplan Wind hebben we draagvlak gecreëerd bij onder andere boeren.

Je moet je voorstellen dat onze grootste vergaderzalen niet eens groot genoeg waren om alle partijen, zoals boeren, bij elkaar te brengen. De agrariërs gunden elkaar het licht in de ogen niet. Uiteindelijk hebben ze wél hun handtekening gezet onder het document. De provincie speelde een

faciliterende rol in dit proces. Ik ben er nog steeds trots op als ik door de Noordoostpolder rijd en het windpark zie.

Tegen welke knelpunten ben je aangelopen op dit vlak?

Het grootste knelpunt, naast de onenigheid tussen boeren, was kwelwater. Een groot deel van het windpark werd op het water neergezet. Dit stuk van het IJsselmeer is een Natura2000-gebied met instandhoudingsdoelstellingen.

We hebben hiervoor heel mooie oplossingen gevonden door het creëren van een landvoorziening op het water: een foerageer- en rustgebied voor vogels, zodat ze niet door drie lijnopstellingen van de windmolens heen vliegen (een zogeheten natuurinclusieve oplossing). Dit windmolenpark is met behulp van deze oplossing gerealiseerd, zonder dat dit ten koste is gegaan van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura2000-gebied.

Hebben jullie hiervoor advies gevraagd bij natuurorganisaties?

Deze oplossing kwam tot stand door onze eigen expertise en we hebben daarvoor een adviesbureau ingehuurd. Iedereen kijkt mee over je schouder. Het verhaal dat je hier neerlegt, moet erg goed zijn. Zo loop je tegen onverwachte dingen aan.

Kun je daar een voorbeeld van noemen?

Urk werd omgeven door windmolens en hoewel er geen molens op het grondgebied staan van de gemeente, begon Urk zich te mengen in de ontwikkeling van het park. Dat leverde vooral bestuurlijk veel gedoe op. Dit werd uitgevochten tot in de Eerste Kamer en het was een dubbeltje op zijn kant of dit windpark was er niet gekomen: alle invloeden werden aangewend om dit windpark tegen te houden. Zo ook de invloed vanuit de gemeente richting de Eerste en Tweede Kamer. Ten slotte neemt de minister van EZK een besluit. Ook bij de Raad van State werd bezwaar gemaakt. Met visualisaties maakten we duidelijk hoe het eruit kwam te zien. Maar je kunt visualiseren wat je wil als provincie, maar als iemand een ander standpunt heeft, kun je die moeilijk overtuigen. Bij de Raad van State werd de provincie in het gelijk gesteld. Dit windmolenpark was onderdeel van de energieopgave van de provincie. Het was ook in ons belang dat dit tot stand kwam. Ik zat in een werkgroep waarbij ik een dubbelrol had: ik zorgde dat het proces goed verliep en tegelijkertijd was ik een souffleur van mijn bestuurder.

Wat voor problemen ondervond je met de boeren?

In eerste instantie hadden veel boeren een molen op hun eigen erf. Nu werd het een complete lijnopstelling bij de dijk, los van hun eigen grond. Daar participeerde je dan in als boer. Toen zaten ze opeens bij elkaar aan tafel voor een windmolenpark waarin iedereen kon participeren. Dan was de vraag aan tafel: wanneer dien jij je aanvraag in? Vandaag? En dan antwoordde een andere boer: dan doe ik het gisteren zodat ik hoger op de stapel lig. Dat competitieve werkt natuurlijk niet positief mee bij het welslagen van

een project. Op een gegeven moment is dit veranderd. Alle agrariërs hebben zich op een gegeven moment verenigd in een Koepel Windenergie NOP. Deze organisatie heeft als voordeel gehad dat alle neuzen spreekwoordelijk dezelfde richting kwamen op te staan. Deze ontwikkeling is in de basis heel belangrijk geweest voor het mee welslagen voor het project.

Het gebied mag hier ook iets van terugzien, bijvoorbeeld door een gebiedsgebonden bijdrage: een fonds waarmee projecten in de buurt ondersteund worden. Het is een investering in het gebied, maar het levert ook wat op. Dit merken we nu tot op de dag van vandaag dat op het gemeentehuis van de Noordoostpolder wordt ervaren dat er niet genoeg geld is teruggevloeid. Ik vind dat we ons mogen realiseren dat het project nog meer van betekenis kan zijn voor het gebied.

Is dit ook het beste advies dat je kunt geven aan iemand op jouw vakgebied?

Ja, het is belangrijk om je bewust te zijn van het feit dat het goed is om geld terug te laten vloeien in een gebied waar een windmolenpark is gevestigd. In de Noordoostpolder is een gebiedsfonds, maar wat mij betreft had daar meer geld naar toe moeten gaan.

Kan dit niet alsnog hersteld worden?

Nee, hieraan ligt een politiek besluit ten grondslag. Dit kan nu niet meer gewijzigd worden. Met de kennis van nu kan het zijn dat een ander besluit in de rede had gelegen. In algemene zin geldt ook hier dat je ijzer moet smeden als het heet is.

